

VAŽAN SVEUČILIŠNI PRIRUČNIK

Anela Nikčević-Milković, Viktor Božićević, Kristina Manestar,
*Rizični i zaštitni čimbenici poremećaja u ponašanju kod
adolescenata, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2018.*

Sveučilište u Zadru 2018. god. objavilo je priručnik *Rizični i zaštitni čimbenici poremećaja u ponašanju kod adolescenata* autora doc. dr. sc. Anele Nikčević-Milković, prof. psih.; mr. sc. Viktora Božićevića, prof. psih. i Kristine Manestar, prof. psih. čiji je sadržaj razrađen u 5 poglavlja na 187 stranica. Uz tekst su priložene 182 tablice, 35 grafikona i slika. Na kraju svakog poglavlja je popis korištene literature, a na kraju knjige nalaze se bilješke o autorima, kazalo citiranih autora, pojmova, tablica i slika te sažetci na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku.

U prvom, uvodnom poglavlju, autorica Anela Nikčević-Milković, daje okvir i kontekst za čitanje djela, razumijevanje osnovne stručne terminologije i teorijske podloge na kojoj su nastala istraživanja koja se opisuju u priručniku. Autorica sažeto objašnjava razvojnu fazu adolescencije i obilježja pojedinih podfaza navodeći kako specifičnost ove razvojne faze, kao što je potraga za vlastitim identitetom, uz još nedovoljno razvijenu kritičnost, može voditi u eksperimentiranje s različitim sredstvima ovisnosti. Zatim navodi vrste i analizira učinkovitost preventivnih programa u cilju suzbijanja rizičnih i povećanja zaštitnih čimbenika poremećaja u ponašanju te objašnjava uloge države, lokalne zajednice, škole, stručnjaka, roditelja i vršnjaka u prevenciji rizičnih čimbenika i razvijanju zaštitnih čimbenika poremećaja u ponašanju.

Drugo poglavlje sadrži rezultate prvog u nizu istraživanja na adolescentima Ličko-senjske županije koje su 2003. provele Anela Nikčević-Milković i Kristina Manestar na uzorku od 2 755 učenika 7. i 8. razreda osnovne i učenika srednje škole. Cilj je bio utvrditi pojavnost i strukturu rizičnih oblika ponašanja adolescenata, usporediti dobivene rezultate s drugim područjima u Republici Hrvatskoj te temeljem dobivenih rezultata predložiti ciljane programe prevencije. Autorice su utvrdile da je alkohol najveći javnozdravstveni problem među adolescentima

Ličko-senjske županije i da djevojke učestalije koriste nikotin od mladića bez obzira na dob te da se droge počinju koristiti u srednjoj, a sedativi već u osnovnoj školi. Prikazani su i rezultati o načinima provođenja slobodnog vremena i sustava vrijednosti mladih na temelju kojih je moguće planirati sadržaje za prevenciju rizičnih ponašanja, prilagođenih djeci i mladima iz ove županije.

Podloga istraživanju prikazanom u trećem poglavlju je model prevencije poremećaja u ponašanju „Zajednice koje brinu“. U ovom poglavlju izneseni su rezultati istraživanja provedenog 2013. u gradu Gospiću koje je bilo usmjereno na procjenu rizičnih i zaštitnih čimbenika poremećaja u ponašanju te predviđanje uključivanja djece i mladih u dobi od 15 do 18 godina u rizična ponašanja. Kao najrizičniji čimbenici vezani uz zajednicu utvrđeni su dezorganizacija zajednice, odnosno zakoni i norme koje podržavaju korištenje sredstava ovisnosti. Autorica, Anela Nikčević-Milković, zaključuje da postoji potreba za boljom organizacijom zajednice te potreba za promjenom stavova o antisocijalnom ponašanju i korištenju droga. Temeljem dobivenih rezultata autorica predlaže konkretne smjernice za preventivno djelovanje kojima bi se ostvario model prevencije poremećaja u ponašanju „Zajednice koje brinu“.

Autori Viktor Božićević i Anela Nikčević-Milković u četvrtom poglavlju prikazuju opsežno istraživanje zastupljenosti zaštitnih i rizičnih ponašanja kod učenika 7. i 8. razreda osnovnih škola te svih razreda srednjih škola u Ličko-senjskoj županiji. U istraživanju je sudjelovalo preko 2 000 učenika iz 20 osnovnih i srednjih škola te njihovih podružnica. Cilj ovog poglavlja bio je integrirati dobivene podatke u svrhu stjecanja uvida u pojavnost korištenja sredstava ovisnosti, kako bi se odredila prioritetna područja djelovanja. Kako se pokazalo da je konzumacija alkohola najizraženija kod mladih u Ličko-senjskoj županiji detaljnije su analizirane navike korištenja alkohola, poput uobičajenih mjesta konzumiranja, uobičajenih mjesta nabavljanja alkohola, učestalosti opijanja, najčešćih razloga za konzumiranje alkohola te posebnih rizika koji se vezuju uz konzumaciju alkohola. Analiziran je trend u konzumaciji sredstava ovisnosti kod učenika tijekom 2003., 2009. i 2014. godine. Na kraju se analizira način provođenja slobodnoga vremena mladih osnovnih i srednjih škola u ispitanim gradovima/mjestima te su prikazani neki karakteristični odnosi provođenja slobodnoga vremena i korištenja alkohola.

U petom poglavlju autorica Anela Nikčević Milković, na temelju svih prethodno prikazanih rezultata istraživanja, navodi niz praktičnih implikacija za planiranje programa prevencije rizičnih zdravstvenih ponašanja i poremećaja u ponašanju djece i mladih u Ličko-senjskoj županiji. Uz opće mjere prevencije koje se

mogu primjenjivati i u drugim županijama, autorica navodi i specifične mjere za zajednicu u kojoj su provođena istraživanja te naglašava važnost trajne edukacije stručnjaka, roditelja i mladih kroz program građanskog i zdravstvenog odgoja u školama. Autorica naglašava važnost primijenjenih istraživanja adolescentskog ponašanja te baziranje preventivnih mjera na rezultatima istraživanja u pojedinoj lokalnoj zajednici.

Ovaj sveučilišni priručnik pisan je kao znanstveno istraživački rad, no u svakom poglavlju jasno su istaknuti zaključci i praktične implikacije temeljem kojih se može planirati preventivan i tretmanski rad s adolescentima. Istraživanja su kvalitetno i detaljno opisana te predstavljaju vrijedno desetogodišnje praćenje i analizu rizičnih i zaštitnih čimbenika poremećaja u ponašanju adolescenata u jednoj hrvatskoj županiji.

Provedenim istraživanjima prikupljeni su podaci koji stručnjacima mogu pomoći u kreiranju i unapređivanju programa primarne ili univerzalne prevencije u školama i izvanškolske zaštite djece i mladih u drugim lokalnim institucijama koje se bave psihosocijalnim, zdravstvenim, kulturnim, sportskim i vjerskim aspektima rasta i razvoja te dobiti djece i mladih u realnim okolnostima i s obzirom na specifičnosti života u lokalnim sredinama.

Ovaj priručnik nesumnjivo predstavlja vrijedan i originalan znanstveni doprinos razumijevanju ponašanja adolescenata kao i praktičan doprinos planiranju preventivnih aktivnosti i intervencija za zaštitu djece i mladih u Ličko-senjskoj županiji, ali i šire.

Lada Perković